

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет соціології
кафедра соціальних структур та соціальних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ТРАДИЦІЙНІ СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ У МЕДІА-ДИСКУРСІ

Спеціальність: 054 Соціологія

Освітня програма: «Соціальні технології»

Освітній ступінь: бакалавр

Кваліфікація: бакалавр соціології

Авторка:

Білецька Олена Сергіївна,
студентка 4-го курсу

Наукова керівниця:

Бабенко Світлана Сергіївна,
кандидат соціологічних наук, доцент

Бакалаврська робота допущена до захисту

Рішенням кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Протокол № ____ від «__» _____ 20__р.

Зав. кафедри _____ доц. Мазурик О. В.

Київ 2022

Реєстрація

номер

дата

підпис лаборанта кафедри

Рекомендовано до захисту

підпис наукового керівника

ініціали, прізвище наукового керівника

Результат захисту

оцінка

дата захисту

Голова ЕК

підпис

ініціали, прізвище

Члени ЕК

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

Секретар ЕК

підпис

ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ	8
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену цінностей	8
1.2. Концепт сімейних цінностей та аспекти, що їх визначають ...	10
1.3. Тракткування поняття «традиційні сімейні цінності» та їх трансформація в сучасному українському суспільстві	15
Висновки до Розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНОГО ПОЛЯ ТРАДИЦІЙНИХ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У МЕДІА-ДИСКУРСІ	24
2.1. Методологія та програма дослідження сімейних цінностей у медіа-дискурсі	25
2.2. Особливості представлення традиційних сімейних цінностей в українському медіа-дискурсі (за результатами контент- аналізу)	30
Висновки до Розділу 2	39
ВИСНОВКИ	41
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

В умовах швидкого розвитку суспільства під впливом глобальних процесів, що відбуваються у світі, інститут сім'ї як основний носій важливих людських цінностей зазнає значних трансформацій. Внаслідок цього кордони традиціоналізму при вивченні сімейних цінностей розмиваються, і формується модерністський погляд на даний концепт, який змушує замислитись про необхідність збереження традиційних сімейних цінностей в сучасному суспільстві. Інформаційний вибух щодо тенденції нівелювання традиційними уявленнями про сім'ю дав поштовх до активних дискусій про важливість запровадження просвітницьких заходів для дітей, з метою посилення впливу церкви, вдосконалення сімейної політики в рамках політичних утворень тощо. Тому, актуальність даної проблематики обумовлюється стрімким зростанням інтересу до традиційності цінностей в сім'ї з боку політичних діячів і партій, релігійних установ, які, в свою чергу, намагаються активно запроваджувати заходи задля збереження традиційних сімейних цінностей, а також з боку представників феміністичного руху, що критикують традиційний підхід та намагаються надати новий погляд щодо сімейних цінностей.

Теоретико-методологічне навантаження тематики традиційних сімейних цінностей викликає багато сумнівів, оскільки вітчизняні та зарубіжні науковці недостатньо акцентували увагу на досліджуваному проблемному полі. Таким чином, хід даної наукової праці побудований на встановленні зв'язку між сім'єю як засобом трансляції сімейних цінностей (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, О. Сазонова) та інститутом релігії, що відображає традиційні моделі поведінки (В. Докаш, О. Маскевич). Трансформація традиційних сімейних цінностей частіше зустрічається у науковому дискурсі, оскільки визначається такими процесами, як глобалізація, лібералізація тощо, що швидко розповсюджуються на

українське суспільство, яке переймає західний досвід. Науковці визначають основні характеристики прояву змін у сімейних цінностях у ракурсі соціально-демографічних тенденцій (Л. Ліпич, Л. Слюсар) та впливом західних ідеологій, формуючих модернізовані зразки організації сімейного життя (О. Стрельник), такі як нові форми шлюбно-сімейних відносин та батьківства, рольова структура, в якій панує здебільшого партнерство і т. д.

Структурно-функціональний підхід до вивчення сімейних цінностей крізь призму традиціоналізму обраний основною теоретичною базою за рахунок здатності глибше проаналізувати традиційні цінності як механізм регуляції суспільної поведінки, залежність індивідуальної поведінки від загально визнаних цінностей у суспільстві та можливість виокремити відповідні соціальні інститути, що виконують функціональні вимоги в контексті ціннісної системи. Крім того, феміністична критика поглядів основоположника даного підходу Т. Парсонса (Сімона де Бовуар) дозволяє з абсолютно іншого боку пояснити зміни в інституті сім'ї, що вплинули на формування нових ціннісних переконань та зробити вагомим врахування ролі жінки в рамках даного інституту.

Метою дослідження є надати наукове обґрунтування поняття «традиційні сімейні цінності» та проаналізувати особливості їх висвітлення у медіа-дискурсі.

Об'єкт: традиційні сімейні цінності у медіа-дискурсі.

Предмет: висвітлення традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі.

Завдання:

1. розглянути науково-теоретичне підґрунтя для дослідження традиційних сімейних цінностей;
2. виокремити аспекти, що визначають традиційні сімейні цінності;

3. визначити вплив трансформаційних процесів на збереження традиційних сімейних цінностей;
4. проаналізувати формати прояву традиційних сімейних цінностей у медіа-просторі.

Робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), висновків, списку використаної літератури та додатку. У Розділі I «Сімейні цінності крізь призму традиціоналізму» обґрунтовуються теоретико-методологічні засади дослідження сімейних цінностей та визначаються способи трактування поняття «традиційні сімейні цінності». У Розділі II «Аналіз проблемного поля традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі» описується методологія дослідження основного концепту даної праці за допомогою застосування методу контент-аналізу медіа-повідомлень. У додатках до дипломної роботи міститься перелік одиниць аналізу соціологічного дослідження.

РОЗДІЛ 1. СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ

1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену цінностей

Сутність соціального розвитку будь-якого суспільства неможливо зрозуміти без включення в ракурс дослідження такого поняття, як цінності. За допомогою вивчення ціннісної проблематики науковці мають змогу відповісти на питання щодо стану, функціонування суспільства, його потенціалу та перспектив розвитку. Крім того, даний вектор дослідження дозволяє попередити можливі соціальні конфлікти, що утворюються через суспільне напруження за рахунок різноманітності цінностей чи ціннісних орієнтацій соціальних груп конкретного суспільства.

Інтерес до концепту цінностей проявився понад століття тому і наразі широко використовується у науковій літературі психології, філософії, соціології, культурології. Тобто, міждисциплінарний характер самого поняття обумовлює плюралізм підходів до вивчення феномену цінностей. Згідно з філософськими принципами вивчення цінностей існує взаємозалежність даного концепту з терміном «значущість», що обґрунтував Г. Лотц на основі філософії цінностей І. Канта, і визначив цінність як вагомий матеріальний чи нематеріальний атрибут для суб'єкта [Lotze, 1923, с. 208-209]. Водночас ціннісна тематика у психології пов'язана з ім'ям М. Рокіча, який розглядає відповідний феномен як ідеали, цілі, інтереси, переконання, що формуються за рахунок соціального досвіду індивіда і впливають на вибір його моделі поведінки [Rokeach, 1973].

У соціологічному просторі цінності втілюються в простір взаємодії через соціальні норми. М. Вебер розглядає цінності як історичне явище, що формується під впливом інтересів конкретної епохи і визначає норми взаємовідносин людей та устрій суспільного життя. Загалом науковець чітко окреслює цінність як норму, що є ваговою для індивіда і звертає увагу на те,

що осмислена соціальна дія людини можлива лише за умови співвідношення з цінностями і вкладанням в неї суб'єктивного сенсу [Вебер, 1990, с. 603]. Е. Дюркгейм зробив свій внесок у ціннісну проблематику за рахунок порівняння цінностей з колективними уявленнями або, так званою, «колективною свідомістю», що являє собою систему переконань і нормативно функціонуючих принципів. Тим самим, вчений відобразив концепт системи цінностей у понятті «колективна свідомість», окреслюючи цінність як ідеал та двигун поведінки індивідів, що сприяє організації суспільної діяльності та виступає фактором нормального функціонування суспільства загалом [Durkheim, 2010]. Відповідно до концепції структурного функціоналізму Т. Парсонса цінності трактуються як вищі принципи, що допомагають підтримувати злагоду як в малих соціальних групах, так і в суспільстві в цілому. В даній теорії цінності виступають загальноприйнятими уявленнями і являються продуктом культурної традиції [Parsons, 1991]. Н. Смелзер демонструє схожі інтерпретації щодо поняття «цінностей» як загальних переконань щодо цілей, до яких людство повинно прагнути, і які розділяються усіма членами суспільства [Smelser, 1994]. В ракурсі ціннісно-нормативної системи як основоположного аспекту, що визначає поведінку індивідів та соціальних груп, Е. Гідденс констатує цінність як уявлення про те, що є прийнятним та патологічним в рамках соціальної реальності [Гидденс, 1999]. Узагальнюючи різні наукові теорії в рамках дослідження цінностей можна виділити два умовні підходи щодо вивчення даного феномену за критерієм носія цінностей:

1. Цінності як індивідуальна характеристика (здебільшого в межах психологічного підходу) – цінність є параметром для пояснення людської поведінки, а у центрі вивчення знаходиться уявлення, переконання індивіда щодо важливості об'єктів соціальної реальності;
2. Цінності як характеристика соціальної групи (соціологічний підхід - Т. Парсонс, М. Вебер, Е. Дюркгейм та інші) – цінність як бажане та прийнятне у суспільстві, тобто те, що формує певні культурні ідеали.

Дослідження цінностей неможливе без розробки та визначення методик вимірювання даного концепту, насамперед, запропонованих Г. Олпотртом та П. Верноном, Ф. Клакхоном та Ф. Стродтбеком, М. Рокічем, Ш. Шварцом та Р. Інглехартом. Дані методологічні підходи мають відповідні особливості, проте в рамках даної роботи більш практичними є методики Ш. Шварца та Р. Інглехарта, що є найбільш застосованими через їх включення до загальнонаціональних та міжнародних порівняльних досліджень [Лешенок, 2017, с. 52]. Методологія вимірювання цінностей Р. Інглехарта побудована на основі гіпотези про виникнення конфліктів у західному суспільстві за рахунок різноманітності думок соціальних груп, що надалі знайшло відображення у теорії ціннісної зміни. Дослідник виділив наступні ціннісні виміри для виокремлення відмінностей між суспільствами: цінності виживання, цінності самовираження та традиційні цінності, секулярно-раціональні цінності. До кожного виміру належать відповідні індикатори, що виступають твердженнями, які респондент повинен оцінити за порядковою шкалою. Використовуючи дану методику, можна чітко визначити чи відбулись зміни у культурі, а якщо відбулись, то як відрізняється традиційна культура від сучасної. Крім того, згідно з моделлю ціннісної зміни Р. Інглехарта є можливість обґрунтувати причини заміни «старих» цінностей та «нові» [Dobewall, 2014, с. 245; Бакіров В. С., Ручка А. О., 2013, с. 14]. Відповідно до моделі Ш. Шварца цінності (10 базових людських цінностей) розташовуються за двома загальними вимірами, що протиставляються один одному [Schwartz, 1992, с. 43]:

- «Збереження» - «Відкритість до змін»: цей вимір вказує на ступінь мотивації людей до незалежних дій та змоги кинути собі виклик для інтелектуальної та емоційної реалізації;
- «Самоствердження» - «Турбота про людей і природу»: даний вимір відображає різницю між цінностями, орієнтованими на переслідування власних інтересів, і цінностями, пов'язаними з турботою про добробут інших.

За допомогою методології Ш. Шварца можна розрізнити цінності на індивідуальному та культурному рівнях, що є важливим аспектом, оскільки саме на рівні культури вони відображають способи, за допомогою яких суспільство врівноважує суперечливі питання. Вчений стверджував, що різниця цінностей може проявлятися і на культурному рівні: представники однієї культури схильні до одного ціннісної системи, представники іншої культури – до іншого набору цінностей [Schwartz, 1994].

Отже, оскільки трактування поняття цінності в соціологічному полі обумовлюється нормативною складовою, а за теорією нормативного функціоналізму цінність розглядається уявленням, переконанням, що впливає на поведінку індивідів та соціальних груп, то в рамках даної наукової роботи відобразатиметься схильність до підходу структурного функціоналізму. Таким чином, даний підхід дасть змогу детально пояснити традиційність цінності, як механізм регуляції суспільної поведінки, залежність індивідуальної поведінки від загально визнаних цінностей в суспільстві та які соціальні інститути виконують функціональні вимоги в контексті ціннісної системи, і у який спосіб це відбувається.

1.2. Концепт сімейних цінностей та аспекти, що їх визначають

Соціальні інститути спрямовані на освоєння та збереження суспільних цінностей, що відповідно типологізуються в залежності від сфери їх відтворення. Звертаючись до концепції соціального контролю в теорії соціальних систем Т. Парсонса, основою соціальної структури являються інституалізовані зразки поведінки, адже вони виступають основними регуляторами поведінки людей і підтримують соціальний порядок [Кондов, 2017, с. 12]. Таким чином, цінності, що транслюються в рамках інституту сім'ї, слугують інтегруючими елементами та забезпечують стабільність сімейних відносин і їх зв'язків поряд з іншими формами нормативного характеру, такими як ідеали, морально-етичні норми тощо.

Для того, щоб глибше зрозуміти концепт сімейних цінностей як одного із елементів організації суспільного життя варто проаналізувати інтерпретації поняття «сім'я», адже дана соціальна ланка суспільства виступає безпосереднім носієм сімейних цінностей. В рамках структурно-функціонального підходу характерний аналіз сім'ї як соціальної системи, в якій кожен індивід має відповідний статус і рольовий набір. Сім'я розглядається як соціальний інститут, що повинен робити внесок у підтримку стабільності та ефективності суспільства. В основі концепції диференціації функцій між статями як основи подружньої солідарності Е. Дюркгейма сім'я є соціальною системою, що заснована на статевому розподілі праці, де жінка виконує емоційні функції, а чоловік – інтелектуальні. Основними причинами спорідненості членів сім'ї вчений вважав кровну спорідненість, сумісне проживання, спільність інтересів та потребу в об'єднанні заради боротьби із загальною загрозою [Дюркгейм, 1991, с. 56-65]. В свою чергу, Т. Парсонс наголошує на тому, що сім'я являється субкультурою суспільства з чітким розподілом ролей, що виконує дві основні функції – соціалізація дітей та стабілізація членів суспільства. Відтворення даних функцій демонструє нормативно-регулюючий механізм, що забезпечує адаптацію дітей до культурних цінностей, норм та сприяє уникненню соціальної напруженості в суспільстві. Дослідник розділяє погляди Е. Дюркгейма щодо рольової структури сім'ї, в якій мати піклується про психологічний клімат всередині сім'ї, підтримує відносини з родичами і створює сприятливу атмосферу, а батько виконує роль виконавця, піклуючись про майбутнє благополуччя сім'ї. Гендерні функції за Т. Парсонсом залежать від природного зв'язку матері та дитини і безпосередньо можливості жінки виношувати й народжувати дитину, що вважається як біологічне, природне [Parsons, 1955]. Крім того, вчений розглядав процес нуклеаризації сім'ї, в ракурсі того, що нуклеарна сім'я за Т. Парсонсом є ідеальним типом в індустріальному суспільстві у зв'язку з наступними факторами

- виключає економічну диференціацію за рахунок малого розміру, що могло розвинути конфліктне середовище всередині сім'ї;
- притаманна мобільність як вимога сучасного суспільства;
- носій аскриптивних та партикулярних цінностей;
- виконання незамінних функцій сім'ї як соціального інституту - соціалізація та стабілізація [Parsons, 1965].

Теоретичний екскурс щодо способів трактування поняття «сім'я» дозволяє сформуванню основний категоріально-понятійний апарат в межах структурного функціоналізму і співставити його зі схемою AGIL, запропоновану Т. Парсонсом. Отже, центральними поняттями при дослідженні сім'ї як соціальної системи є рольова структура, функції, норми та цінності. Чотирифункціональна парадигма (AGIL) Т. Парсонса являє собою чотири основні функції, що виступають запорукою довготривалого існування суспільства: адаптація, збереження зразка, досягнення цілі та інтеграція. Розглядаючи функціональну схему AGIL в рамках суспільства, то місце сім'ї відображається у необхідності трансляції та підтримання моделей поведінки та зразків. Відповідно до виділених автором структурних компонентів суспільства, до яких включено цінності, норми, ролі та колективи, саме цінності виступають засобом відтворення зразку, оскільки сім'я є первинним джерелом соціалізації індивідів [Парсонс, 1998, с. 24]. Враховуючи думку М. Вебера щодо цінності як історичного явища, можна стверджувати, що сімейні цінності - це сформовані поколіннями ідеальні культурні зразки, відображені у моделях поведінки, за рахунок яких відбувається процес регулювання та розмежування девіантності і норми [Вебер, 1990, с. 603; Костюшко, 2018]. З огляду на те, що схема AGIL придатна до використання як до суспільства в цілому, так і до будь-якого іншого різновиду соціальної системи, що грає роль інтегративної підсистеми в загальній системі дії існує можливість систематизації функцій сім'ї на основі даної концепції Т. Парсонса:

- Адаптація - слідування рольовій структурі сім'ї, що притаманна відповідному рівню розвитку суспільства, та відтворення економічної функції сім'ї;
- Збереження зразка - проявляється у трансляції членами сім'ї історично сформованих практик, моделей поведінки, традицій і т. д. при процесі соціалізації дитини;
- Досягнення цілі - пов'язана з особистісним розвитком кожного члена сім'ї, а також обумовлюється відтворенням рекреативної функції сім'ї;
- Інтеграція - дотримання загальноприйнятих у суспільстві норм при організації сімейного життя, таких як відтворення репродуктивної функції сім'ї, задоволення потреб у материнстві і батьківстві, шлюбні відносини.

Сімона де Бовуар як представниця феміністського напрямку періоду другої хвилі фемінізму розкритикувала підхід Т. Парсонса до вивчення сім'ї в рамках структурного функціоналізму за наступними основними аспектами:

1. Гендерні відмінності не являються біологічними чи природними, як стверджував Т. Парсонс, описуючи статевий розподіл функцій в сім'ї. Вони проявляються здебільшого у повсякденних практиках взаємодії, таким чином, владні відносини, засновані на відмінностях чоловічого та жіночого репрезентуються як нерівність можливостей жінок та чоловіків [Бовуар, 1994, с. 26-38].
2. Гендерна нерівність проявляється при процесі соціалізації дітей, коли дитина вивчаючи культурну спадщину (історію, літературу, пісні, казки тощо) вбачає підтвердження ієрархії статей та піднесення чоловіка. Тобто, дискримінація жінок починається ще з моменту інтеграції та адаптації дитини до зовнішнього середовища, де сім'я з традиційним розподіл праці за статтю згідно з Т. Парсонсом, заснована на патріархальному укладі [Бовуар, 1994, с. 236].
3. Засудження рольової структури, в якій жінка займає позицію пасивного об'єкта вконструйованого у відносини влади та підкорення чоловіку, а

чоловік закріплює за собою роль в суспільстві як власника і творця. Спираючись на думку Т. Парсонса, як тільки жінка намагається зайняти роль активного суб'єкта - це руйнує гендерну нерівність і відповідно розподілені функції за статтю [Бовуар, 1994, с. 370].

4. Материнство виступає формою пригнічення жінок, оскільки народження, а надалі й виховання дитини вважаються природно обумовленим процесом. Проте, Сімона де Бовуар стверджує, що дана модель, нав'язана патріархальною ідеологією, скоріше визначає інститут сім'ї та материнства як форми рабства, оскільки обмежує діяльність жінок єдиним нормативним варіантом [Бовуар, 1994, с. 185].

Отже, розглянувши основні засади вивчення сім'ї в межах структурно-функціонального підходу (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс) та феміністичної критики (Сімона де Бовуар), можна визначити сімейні цінності, застосовуючи схему AGIL як критерій систематизації:

- *Адаптація* - цінності різноманітних статевих ролей у сім'ї, цінність міжособистісних комунікацій між партнерами, що базуються на взаєморозумінні та взаємопідтримці, цінність сімейного споживання та уособлення сім'ї як єдиного споживача;
- *Збереження зразка* - цінності становлення та адаптації дітей в рамках інституту сім'ї (цінність значимих моделей поведінки при вихованні та соціалізації дітей у сім'ї), цінність збереження сімейних традицій, цінність комунікації/взаємодії батьків з дітьми;
- *Досягнення цілі* - цінність саморозвитку та розвитку інших членів сім'ї, цінність організації спільної діяльності/дозвілля;
- *Інтеграція* - цінність дітонародження, цінність материнства та батьківства, цінність шлюбно-сімейних відносин.

Розроблена типологія за схемою AGIL Т. Парсонса дасть змогу прослідкувати дисфункціональність традиційних сімейних цінностей в сучасному українському суспільстві, які представлені у медіа-просторі. Окресливши зміни кожної з цінностей, що транслюються у медіа-джерелах,

можна буде зробити висновок щодо порушення конкретних функцій в рамках структурно-функціонального підходу.

1.3. Тракткування поняття «традиційні сімейні цінності» та їх трансформація в сучасному українському суспільстві

Актуальним та проблемним полем залишається питання сімейних цінностей крізь призму традиціоналізму. Наразі невелика кількість вчених досліджують теоретичну складову поняття «традиційні сімейні цінності», що може призводити до негативних ефектів для суспільства за рахунок невдалої стратегії впливу на регулювання сімейних відносин і збереження традиційних сімейних цінностей політичними та релігійними інституціями. Неповне розуміння сутності даного феномену та відсутність його конкретного трактування змушує звернути увагу на концепт «сімейних цінностей» в ракурсі історичних механізмів регулювання сімейного життя.

У традиційному українському суспільстві інститут релігії відіграв головну роль у регулюванні сімейного життя і породжував ціннісні орієнтації населення щодо сімейних відносин та життєдіяльності [Гавеля, 2018]. У богословській інтерпретації сім'я ототожнюється з «домашньою церквою», оскільки є первинним осередком суспільства, що несе відповідальність за відтворення ціннісних орієнтацій як релігійних, так і світських, формування світогляду і моральних принципів, виховання нових поколінь, трансляцію поведінкових норм, традицій тощо. Згідно з православною традицією, шлюб є основою сім'ї, що, в свою чергу, відповідає принципам сімейних цінностей, пов'язаних на шлюбних відносинах. Загалом церква підтримує моногамний шлюб із патріархальним розподілом влади, при якому соціальна роль жінки полягає у піклуванні за дітьми та побутовими справами, а чоловік позиціонується як годувальник сім'ї, що передбачає матеріальне забезпечення та прийняття важливих рішень [Докаш, 2011, с. 115, 118]. Традиціями визначається й сприятливий вік вступу у шлюбні відносини: для чоловіків - від 18 до 25 років, для жінок - 17-23 роки [Костюшко, 2018, с. 75].

Крім того, дітородні орієнтації не є винятком при врахуванні фактору впливу релігії на первинний осередок суспільства. Спираючись на норми релігійної організації сімейного життя, діти повинні бути народжені у шлюбі, а батьки приймають обов'язок забезпечити виховання дітей таким чином, щоб відбувся процес наслідування ціннісних орієнтацій, наявний у батьків та інших поколінь. Відповідальність за духовне та фізичне виховання дітей відображає практики материнства та батьківства, що вважаються базовими сімейними цінностями. Прояв сімейних цінностей, обумовлених родинними зв'язками, відображається у спільному мешканні представників різних поколінь та тісній взаємодії між ними, а також їх участі у вихованні дітей за принципами і нормами сім'ї в цілому [Докаш, 2011, с. 116-117]. Отже, ідеальним зразком традиційного українського суспільства являється розширена (багатопоколінна) сім'я з патріархальним укладом, структура якої включає представників різних поколінь, а домінуюча роль у господарстві належить чоловікові [Лукашевич, 2012, с. 64].

Тому, на базі аналізу релігійних принципів сімейного життя та концепту сімейних цінностей можна зробити висновок, що традиційні сімейні цінності - це історично сформовані продукти спільної діяльності сім'ї, що несуть в собі нормативний характер, забезпечуючи організацію життєдіяльності, задоволення інтересів та потреб, і можуть мати як негативний, так і позитивний характер. Негативний ефект проявляється через практики сімейного життя, обумовлені патріархальним устроєм традиційної сім'ї. Дослідниці Т. Приходько та Т. Садикова виокремлювали укоріненість залишків патріархальних настроїв у суспільній свідомості як фактор поширення сімейного насильства. Тобто, дана культурна традиція щодо домінуючої ролі чоловіка в сім'ї впливає на формування та становлення моделей поведінки, що в сучасному суспільстві засуджуються [Приходько, 2009, с. 136]. В результаті можна виділити основні риси традиційних сімейних цінностей:

- перебування у шлюбних відносинах;

- відтворення практик материнства та батьківства;
- визначена рольова структура, де домінуюча роль належить чоловіку;
- тісні родинні зв'язки через традиційну модель розширеної сім'ї;
- цінність сім'ї - найвища, порівнюючи з економічними цілями, індивідуальним благополуччям, високими життєвими стандартами тощо.

Наразі відкритим питанням залишаються трансформаційні зміни у соціальних практиках сімейного життя, що безпосередньо спричинені активним розвитком суспільства в умовах глобалізації. Наслідком глобалізаційних процесів можна вважати виникнення тенденцій лібералізму, індивідуалізму, автентизму, консюмеризму тощо, які, в свою чергу, впливають за видозміну ціннісних орієнтацій суспільства [Rahman, Zhang, 2017, с. 70]. Наступним фактором трансформації цінностей в інституті сім'ї слугує явище секуляризації, за рахунок якого релігія як традиційний регулятор сімейного життя поступово втрачає свою силу впливу, проте все одно намагається пропагувати збереження традиційних сімейних цінностей [Маскевич, 2013, с. 74]. У зв'язку з відносною абстрактністю поняття «традиційних сімейних цінностей», їх трансформація пояснюється через видозміни в інституті сім'ї та функціональності сім'ї як соціальної групи. Плюралізм сімейних моделей, виникнення нових типів сімей та схвалення суспільством даних інновацій в інституті сім'ї підтверджують вплив глобалізації на трансформацію структури, функцій, соціальних практик первинного осередку суспільства. Соціально-демографічні аспекти дозволяють відслідкувати основні вирази змін в рамках інституту сім'ї [Ліпіч, 2018; Слюсар, 2021, с. 95-139]:

1. зменшення кількості населення, що укладають шлюби, свідчить про нівелювання шлюбних відносин в сучасному світі і розповсюдження нових форм шлюбних союзів, таких як цивільний шлюб (співмешкання), одnobатьківська сім'я, гомосексуальна сім'я,

рекомпонована сім'я. За даними Інституту демографії коефіцієнт шлюбності за 5 років (2014 - 2019 роки) скоротився з 6,9% до 5,7%, що відповідає даним Євростату та відображає тенденцію наближення загального показника до середньоєвропейського рівня;

2. збільшення середнього віку укладання шлюбу, пов'язане, насамперед, з тенденцією індивідуалізму, що проявляється у прагненні представників сучасного суспільства до саморозвитку, побудови кар'єри, матеріальної стійкості тощо. Середній вік взяття першого шлюбу у період з 1991 до 2019 років у чоловіків зріс з 23,9 до 28,6, а у жінок - з 21,7 до 25,9;
3. значні коливання показників розлученості в Україні та підтримка альтернативних форм шлюбних відносин українським суспільством являються причинами поширення неповних сімей та зростання кількості позашлюбнонароджених дітей, що впливають на викривлення практик батьківства та материнства.

Дослідниця О. Літвінова вважає, що трансформація сімейних цінностей виражається у падінні життєвого рівня, відході від розширеної сім'ї та актуалізації нуклеарного типу сім'ї, за рахунок чого послаблюються сімейні зв'язки, зниженні купівельної спроможності сім'ї і, як наслідок, погіршення здоров'я соціальної групи (переважно дітей), а також обумовлюється негативним впливом зовнішніх факторів на моральний та фізичний стан батьків, що відображається на якості практик материнства та батьківства [Літвінова, 2013, с. 155].

Рольова структура сім'ї як одна із характеристик формування сімейних цінностей не стає виключенням у трансформаційному українському суспільстві. За результатами дослідження О. Сазонової рольової адекватності партнерів подружніх пар та їх установок показали наявність відхилення від традиційної рольової структури, де домінуюча роль у господарстві належала чоловікові. По-перше, обов'язки щодо забезпечення матеріального добробуту сім'ї та прийняття рішень, пов'язаних із організацією дозвілля, вже не вважаються відповідальністю чоловіка у сім'ї, а виступають ознаками

рівноправ'я в сімейному житті. По-друге, господарсько-побутова складова дослідження, що в традиційному суспільстві належала виключно жінці, наразі розподіляється рівномірно між партнерами. Останнім аспектом є узгодженість сімейних цінностей щодо батьківсько-виховної сфери, що проявляється у спільному розумінні партнерами ролі матері як основи у вихованні дитини (дітей), проте даний факт не означає пряме виключення ролі батька з батьківських практик [Сазонова, 2018, с. 281-283].

Соціально-демографічні тенденції, що виражають трансформаційні процеси в інституті сім'ї беззаперечно формують відповідні виклики материнству та батьківству: плюралізація моделей і форм батьківства (наприклад, добровільна чоловіча та жіноча бездітність), материнство поза інститутом шлюбу, феномен «темпоральної бідності», народження дітей стає запланованим та рефлексивним процесом. Послаблення традиціоналізму в концепті сімейних цінностей виявляється у практиках батьківства та материнства здебільшого у зв'язку з феміністичними рухами, головними результатами яких були емансипація жінок - запровадження гендерного контракту «матері-працівниці» та вихід материнських практик на ринок праці. Залученість жінок до ринку праці дало поштовх для розвитку батьківських практик та перегляду Державної сімейної політики, оскільки чим більше жінка залучена до оплачуваної праці, тим менше часу вона витрачає на хатню роботу та материнські практики. З огляду на дану ситуацію роль батька у вихованні та піклуванні за дітьми значно зростає, що підтверджується, наприклад, можливістю надання декретних відпусток для чоловіків задля догляду за дітьми як однієї з ознак нетрадиційного розподілу батьківських практик. Наочно можна розглянути ступінь залученості батька в повсякденне піклування про дитину за результатами опитування О. Стрельник:

Таблиця 1.

Розподіл практик піклування про дитину в сім'ях із двома батьками, %

Практика	Завжди або частіше мати	Мати й батько порівну	Завжди або частіше батько
Контролює режим дня дитини (харчування, сон, підйом)	73	24	3
Пильнує зовнішній вигляд дитини	86	11	1
Контролює навчання з домашніми завданнями й/або підтримує інтелектуальний розвиток дитини	62	34	3
За потреби йде з дитиною до лікаря	65	28	7
Бере «лікарняний», коли дитина хворіє	81	14	5
Організовує дозвілля (спільні ігри, прогулянки)	38	55	8
Готує свята для дитини (подарунки, місце проведення)	55	44	1
Відвідує батьківські збори, святкові заходи в дитсадку, школі	71	28	2
Ухвалює важливі рішення щодо дитини (вибір дитсадка, школи, гуртка тощо)	41	56	3

Джерело: [Стрельник, 2017, с. 204]

З даної таблиці можна зробити висновок про те, що переважно матір відіграє головну роль у вихованні дитини, проте варто врахувати достатньо вагомі показники рівномірного розподілу практик між батьком та матір'ю, що стосуються ухвалення рішень щодо дитини, організації дозвілля та підготовки свят. Крім того, соціологиня запевняє, що ступінь участі батька в процесі виховання дитини залежить від певних факторів, таких як етап життєвого циклу сім'ї та умови робочого місця, чого не можна сказати при розгляді традиційної моделі сім'ї [Стрельник, 2017].

Апелюючи до сімейних цінностей, розподілених за функціональною схемою AGIL Т. Парсонса, можна стверджувати про їх порушення з огляду

на трансформаційні процеси в сучасному українському суспільстві. Цінності, пов'язані з функцією адаптації, зазнали деформації в аспекті гендерного розподілу ролей в сім'ї за рахунок феміністичних рухів, що боролись за гендерну рівність. Функція збереження зразка обумовлена залученістю обидвох батьків у виховання дитини і при цьому може бути викривлена за умови поширення неповних сімей як одного з можливих факторів. Щодо порушення інтеграційної функції можна виділити безліч чинників, наприклад, репродуктивна функція, що пов'язана з цінністю дітей та спрямована на обґрунтування дітородних орієнтацій, відображає прогалину крізь призму нових форм батьківства, як «childfree». Цінність шлюбно-сімейних відносин поступово зникає, що підтверджується нестабільністю показників розлучуваності в Україні, до того ж, даний аспект ніяк не сприяє формуванню цінності сприятливого сімейного клімату та уникнення соціальних конфліктів всередині сім'ї. Окрім порушення функціональності сім'ї, можна зафіксувати протиріччя між традиційною цінністю шлюбних відносин та практиками материнства і батьківства. Для сучасного українського суспільства в умовах трансформації притаманна схильність до нових форм шлюбних союзів, а взяття шлюбу вважається більше формальністю, тому традиційний зв'язок між двома основними сімейними цінностями послаблюється.

Також, структурно функціональний підхід в умовах трансформації традиційних сімейних цінностей зазнає критики через неспівпадіння уявлень Т. Парсонса щодо привілейованості потреб суспільства, а не потреб жінок, в даному випадку, з феміністичним рухом, що залишив відбиток у вигляді видозміни практик материнства та батьківства в сучасному світі [Бовуар, 1994]. Крім того, концепція нуклеарної сім'ї [Parsons, 1965] як оптимальної для суспільства суперечить ідеям традиційного суспільства щодо превілювання розширеної сім'ї із міцними соціальними зв'язками між членами соціальної ланки.

Висновки до Розділу 1

В рамках соціологічного підходу цінності обумовлені нормативною складовою, що впливають на поведінку індивідів та виступають механізмом регуляції їх діяльності. Згідно з даним теоретичним положенням теоретико-методологічною базою наукової роботи обрано структурно-функціональний підхід.

Оскільки сім'я являється безпосереднім носієм сімейних цінностей, вони пояснюються через зв'язок сім'ї як соціальної системи з визначеною рольовою структурою (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, С. де Бовуар) та функціями, що вона виконує як один із соціальних інститутів, відповідальний за освоєння та збереження суспільних цінностей.

Для того, щоб виявити дисфункціональність традиційних сімейних цінностей в сучасному українському суспільстві на основі функціональної схеми AGIL розроблено типологію сімейних цінностей відповідно до чотирьох визначених функцій Т. Парсонсом: адаптація, збереження зразка, інтеграція та досягнення цілі. Функція адаптації включає в себе цінності, що транслюють статевий розподіл праці між членами первинної ланки та втілення економічної функції сім'ї; функція збереження зразка – цінності, пов'язані зі сформованими сім'єю зразками та моделями виховання дітей, відтворенням традицій та обрядів сім'ї; функція досягнення цілі відображає цінності вдосконалення та розвитку кожного члена сім'ї, а також важливим аспектом є організація спільної діяльності; функція інтеграції виконується за умови слідування цінностям дітонародження, шлюбно-сімейних відносин та практик материнства і батьківства.

За рахунок відсутності теоретичної бази дослідження концепту «традиційні сімейні цінності» його трактування визначалось релігійними принципами традиційного українського суспільства, оскільки інститут релігії відігравав головну роль у регулюванні сімейного життя. Отже, відповідно до релігійного контексту традиційні сімейні цінності - це історично сформовані продукти спільної діяльності сім'ї, що несуть в собі нормативний характер,

забезпечуючи організацію життєдіяльності, задоволення інтересів та потреб, і можуть мати як негативний, так і позитивний характер.

На порушення функціональності сім'ї та деформацію сімейних цінностей впливають трансформаційні процеси в сучасному суспільстві, на які вказують соціально-демографічні данні щодо народженості, укладання шлюбів та розлучень, а також дослідження зміни рольової структури сім'ї і практик материнства та батьківства. Такі процеси, як глобалізм, лібералізм, індивідуалізм і т. д. зумовили трансформацію ціннісних орієнтацій суспільства, що призвело до виникнення нових форм материнства і батьківства, нівелюванню інституту шлюбу, поширення неповних сімей тощо.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ТРАДИЦІЙНИХ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У МЕДІА-ПРОСТОРИ

2.1. Методологія та програма дослідження сімейних цінностей в медіа-дискурсі

ЕТАП I. Методологічний розділ

Актуальність тематики дослідження обумовлюється підвищенням інтересу з боку політичних діячів, представників релігійної ланки та феміністичного руху щодо доцільності збереження традиційних сімейних цінностей в сучасному українському суспільстві. Внаслідок швидких змін в суспільстві, спричинених глобалізаційними процесами, традиційні сімейні цінності в уявленні індивідів та соціальних груп розмиваються і формується новий погляд, по-перше, щодо їх сприйняття, по-друге, інтерпретації та вкладення смислу в даний концепт. Тому не лише відсутність теоретико-методологічного навантаження тематики традиційних сімейних цінностей змушує звернути увагу на даний феномен, але й різність поглядів у суспільстві щодо трактування традиційних сімейних цінностей та аспектів, що їх визначають. Оскільки найбільш вживаним для висловлення думки в сучасному суспільстві є медіа-простір, в рамках даного соціологічного дослідження буде використаний метод контент-аналізу.

Проблема полягає у розмитому характері розуміння поняття «традиційні сімейні цінності» в сучасному українському суспільстві та невизначеності факторів, що визначають підхід до інтерпретації традиційних сімейних цінностей.

Теоретичним об'єктом дослідження є традиційні сімейні цінності у медіа-дискурсі.

Емпіричним об'єктом дослідження стали дописи в українських Інтернет ЗМІ, пресі, радіо та телебаченням, що висвітлюють концепт

традиційних сімейних цінностей у медіа-просторі, в період з 01.04.2021 року по 01.04.2022 року.

Предмет емпіричного соціологічного дослідження: висвітлення традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі.

Метою дослідження є аналіз висвітлення традиційних сімейних цінностей та вивчення тональності медіа-дискурсу про традиційні сімейні цінності.

Тобто, дослідницьке питання полягає у тому, яку тональність має даний дискурс і які складові він пропонує для інтерпретації традиційних сімейних цінностей в сучасному українському суспільстві.

Завдання:

1. дослідити тональність висвітлення думки про традиційні сімейні цінності в рамках суспільних рухів та релігійного і політичного інститутів;
2. виділити аспекти, що визначають традиційні сімейні цінності, у медіа-дискурсі;
3. проаналізувати роль суспільно-політичних тенденцій при підтримці та збереженні традиційних сімейних цінностей;
4. визначити категорії, що впливають на дисфункціональність традиційних сімейних цінностей в сучасному суспільстві та описати характер їх висвітлення в ЗМІ.

Гіпотези:

1. інститут релігії як провідний механізм регулювання сімейного життя у традиційному суспільстві найбільш позитивно транслює ідею традиційних сімейних цінностей і в сучасному українському суспільстві;
2. феміністичний погляд на традиційні сімейні цінності характеризується негативною забарвленістю цього концепту;
3. шлюб, діти та традиційні сімейні ролі являються основними характеристиками традиційних сімейних цінностей;

4. суспільно-політичні процеси відіграють важливу роль у формуванні думки про традиційні сімейні цінності через політичні канали, що формують ідеологічний рівень;
5. боротьба за рівноправність та поширення прав ЛГБТ-спільнот розглядаються як основні фактори руйнування традиційних сімейних цінностей, тим самим, впливаючи на їх дисфункціональність.

ЕТАП II. Обґрунтування вибірки

Генеральна сукупність склала 379 медіа-повідомлень, отриманих за допомогою автоматизованого інструменту Mediateka (<http://mediateka.com.ua/>) з використанням пошукових запитів: «традиційні цінності» та «родинні цінності».

Повідомлення були відібрані за поточним періодом з 01.04.2021 року по 01.04.2022 року, трансльовані українськими Інтернет ЗМІ, пресою, радіо та телебаченням.

Вибіркова сукупність формувалась у два кроки:

- На першому кроці було суцільно прочитано 379 медіа-повідомлень з паралельним відбракуванням частини за критерієм повторюваності публікацій у різних виданнях. В результаті відбракувань повторів залишилось 262 унікальних джерел;
- На другому кроці вивчено 262 медіа-повідомлення, серед яких було обрано 108 унікальних джерел за критерієм відповідності медіа-текстів основній тематиці дослідження – традиційні сімейні цінності.

Отже, категоріями відбракування являються копії медіа-повідомлень, що транслювались через різні канали, несуттєво видозмінені копії (дубляжі) медіа-повідомлень, тексти, що не відповідають темі дослідження (наприклад, стосуються традиційних цінностей в цілому, а не сімейних/родинних).

Після проведення процедури відбракування нецільових повідомлень *вибіркова сукупність* склала 108 медіа-повідомлень. Вибірка – суцільна, автоматизована із застосуванням методу відбракування повідомлень за виділеними категоріями.

За рахунок того, що в процесі обробки масиву даних, виявилась наявність в генеральній сукупності нецільових повідомлень варто обрахувати частку відбраку, якщо генеральна сукупність містить 379 медіа-повідомлень, а вибіркова сукупність – 108 унікальних джерел:

$$X = (108 * 100\%) / 379 = 28\%$$

Загалом було відбраковано 72% повідомлень від генеральної сукупності і 28% унікальних джерел потрапило до вибіркової сукупності.

ЕТАП III. Обґрунтування методу та інструменту дослідження

Базовим методом дослідження є якісний контент-аналіз. Оскільки традиційні сімейні цінності – це складне та абстрактне явище, а основним завдання дослідження є намагання зрозуміти сутність предмету дослідження та проаналізувати його взаємозв'язок з функціональними характеристиками сім'ї як транслятора цінностей, було обрано саме якісний підхід.

Інструментарієм дослідження виступає авторський кодифікатор розроблений пошуковим шляхом. Тобто, в дослідженні представлено всі можливі категорії та субкатегорії аналізу, які містились у медіа-потоці вибіркової сукупності. В дослідженні застосовано латентне кодування з виділенням тональностей, в рамках якого враховуються усі значення та контексти появи категорій аналізу. При розробці інструментарію кодування виділено:

- Категорії аналізу – релігія, фемінізм та суспільно-політичні тенденції є основними поняттями, що описують предмет дослідження.
- Одиниці аналізу – статті, що публікувались у Інтернет ЗМІ чи пресі, та теле- і радіофрази.
- Одиниці рахунку – поява категорії у медіа-повідомленні.

Кодифікатор має наступну структуру: 3 категорії та 20 субкатегорій, де в категорії «Релігія» наявно 11 субкатегорій, в категорії «Фемінізм» - 7 субкатегорій і в категорії «Суспільно-політичні тенденції» - 2 субкатегорії. Варто зазначити, що субкатегорія «Рівень ідеології» (категорія «Суспільно-політичні тенденції») включає в себе консервативні погляди на традиційні

сімейні цінності, висловлювання представників політичних сил щодо предмету дослідження та трансляцію традиційних сімейних цінностей у книжках/фільмах. В свою чергу, субкатегорія «Рівень соціальної активності» (категорія «Суспільно-політичні тенденції») відображає активну позицію суспільства щодо збереження традиційних сімейних цінностей (мітинги, протести, акції, марші тощо) та розлучення як одну з форм дії, що впливає на традиційні сімейні цінності.

Таблиця 2.

Кодифікатор (абсолютні показники)

Категорії		Субкатегорії		Тональність			Всього	
				-1	0	+1		
1.	Релігія	1.1.	Християнські цінності	0	4	3	7	82
		1.2.	Сімейні традиції та символіка	0	4	6	10	
		1.3.	Християнська сім'я	0	3	3	6	
		1.4.	Родина	0	3	7	10	
		1.5.	Зв'язок поколінь	0	0	5	5	
		1.6.	Шлюб	0	0	8	8	
		1.7.	Сексуальні відносини	0	0	2	2	
		1.8.	Материнство	0	0	5	5	
		1.9.	Діти	0	0	12	12	
		1.10.	Свята	0	0	11	11	
		1.11.	Пропаганда	0	0	6	6	
2.	Фемінізм	2.1.	Традиційні сімейні ролі	6	2	7	15	69
		2.2.	Насильство	2	0	1	3	
		2.3.	Стамбульська конвенція	2	0	1	3	
		2.4.	Рівноправність	3	0	5	8	
		2.5.	Жіноча самореалізація/кар'єра	3	0	3	6	
		2.6.	ЛГБТ-спільнота	23	6	0	29	
		2.7.	Відповідальне батьківство	0	5	0	5	
3.	Суспільно-політичні тенденції	3.1.	Рівень ідеології	2	5	24	31	53
		3.2.	Рівень соціальної активності	7	4	11	22	
Всього							204	

Таблиця 3.

Кодифікатор (відносні показники)

Категорії		Субкатегорії		Тональність			Всього	
				-1	0	+1		
1.	Релігія	1.1.	Християнські цінності	0.0%	4.9%	3.7%	8.5%	40.2%
		1.2.	Сімейні традиції та символіка	0.0%	4.9%	7.3%	12.2%	
		1.3.	Християнська сім'я	0.0%	3.6%	3.7%	7.3%	
		1.4.	Родина	0.0%	3.6%	8.5%	12.2%	
		1.5.	Зв'язок поколінь	0.0%	0.0%	6.1%	6.1%	
		1.6.	Шлюб	0.0%	0.0%	9.8%	9.8%	
		1.7.	Сексуальні відносини	0.0%	0.0%	2.4%	2.4%	
		1.8.	Материнство	0.0%	0.0%	6.1%	6.1%	
		1.9.	Діти	0.0%	0.0%	14.6%	14.6%	
		1.10.	Свята	0.0%	0.0%	13.4%	13.4%	
		1.11.	Пропаганда	0.0%	0.0%	7.3%	7.3%	
Всього				0.0%	17.1%	82.9%	100.0%	
2.	Фемінізм	2.1.	Традиційні сімейні ролі	8.7%	2.9%	10.1%	21.7%	33.8%
		2.2.	Насильство	2.9%	0.0%	1.4%	4.3%	
		2.3.	Стамбульська конвенція	2.9%	0.0%	1.4%	4.3%	
		2.4.	Рівноправність	4.3%	0.0%	7.2%	11.6%	
		2.5.	Жіноча самореалізація/ кар'єра	4.3%	0.0%	4.3%	8.7%	
		2.6.	ЛГБТ-спільнота	33.3%	8.7%	0.0%	42.0%	
		2.7.	Відповідальне батьківство	0.0%	7.2%	0.0%	7.2%	
Всього				56.5%	18.8%	24.6%	100.0%	
3.	Суспільно-політичні тенденції	3.1.	Рівень ідеології	3.8%	9.4%	45.3%	58.5%	26.0%
		3.2.	Рівень соціальної активності	13.2%	7.5%	20.8%	41.5%	
Всього				17.0%	17.0%	66.0%	100.0%	
							Всього	100.0%

Тональність одиниці рахунку визначалась на основі позитивного, нейтрального чи негативного забарвлення автором відповідної субкатегорії, що зустрічалась у медіа-повідомленні. Наприклад, в одній із одиниць аналізу автором вказано, що ЛГБТ-спільнота сприяє руйнації традиційних сімейних цінностей, тому дана одиниця рахунку матиме негативне значення (тональність «-1»).

Таблиця 4.

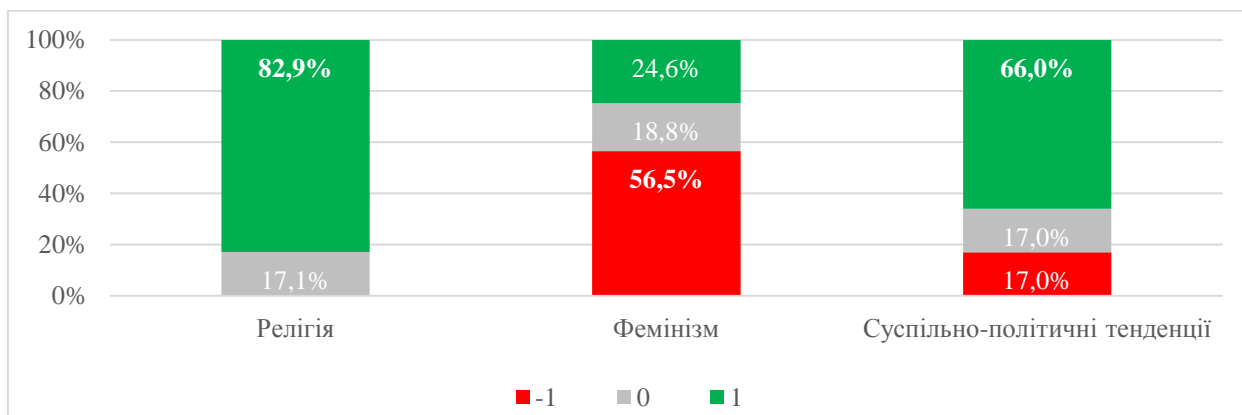
Кількісні характеристики масиву контент-аналітичних даних

Назва	Тексти
Одиниці аналізу	108
Категорії	3
Кількість субкатегорій	20
Одиниці рахунку	204
Максимальна кількість субкатегорій	11
Максимальна кількість одиниць рахунку (одна субкатегорія)	31

2.2. Особливості представлення традиційних сімейних цінностей в українському медіа-дискурсі (за результатами контент-аналізу)

Характер висвітлення традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі в рамках виділених категорій аналізу відрізняється за рахунок ставлення відповідних соціальних груп (представників інституту релігії чи політики, суспільства в цілому) до даного феномену та їх інтерпретації у ЗМІ. Основними джерелами висвітлення релігійної думки щодо традиційних сімейних цінностей є активна позиція священників, що проявляється у їх відповідях в інтерв'ю та безпосередньо діях релігійно-громадських об'єднань, спрямованих на збереження традиційних цінностей суспільства. Інститут політики, що проявляється у субкатегорії «Рівень ідеології» («Суспільно-політичні тенденції»), відображає ставлення представників політичної еліти до предмету дослідження та окреслює діяльність політичних

діячів, спрямовану на регулювання сімейних цінностей в українському суспільстві. Суспільні рухи проявляються крізь призму критики чи підтримки тих думок, дій представників інституту релігії та політики і, тим самим, визначаються як реакція суспільства на регулювання сімейного життя українців.

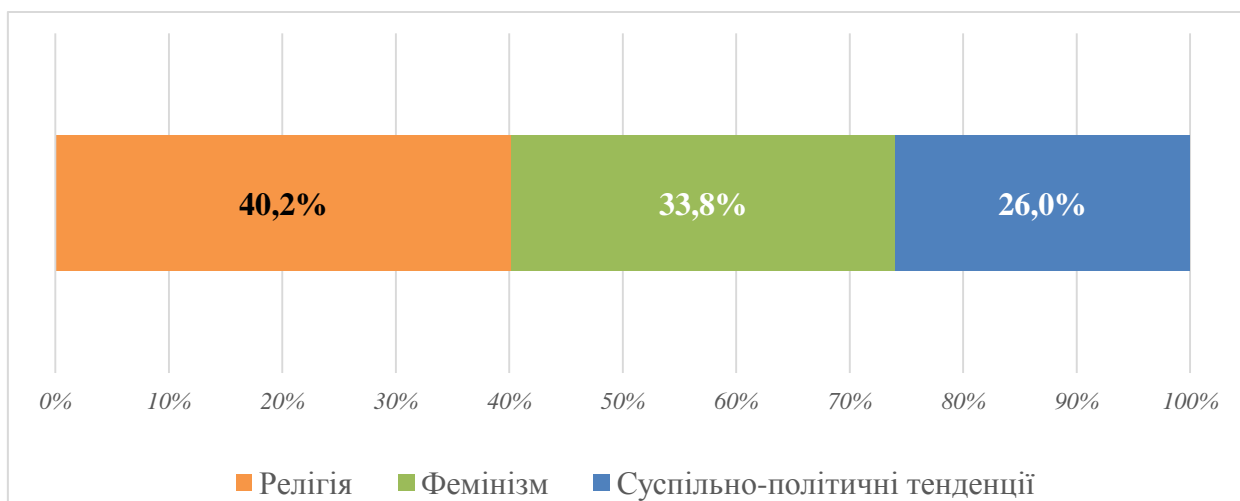

Рисунок 1. Розподіл характеру висвітлення традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі в рамках категорій аналізу

Спираючись на дані, представлені на рис. 1, очевидним є факт виокремлення інституту релігії як головного джерела висвітлення *позитивної думки* щодо традиційних сімейних цінностей, оскільки негативно забарвлених субкатегорій не виявлено взагалі, а відсоток тональності «+1» становить 82,9%. Феміністична думка як виклик на пропаганду традиційних сімейних цінностей та прояв критичності представлена *найбільш негативно* серед усіх категорій аналізу (56,5%), що свідчить про те, що дана ідеологія протиставляється уявленням представників релігійних організацій та сприяє переважно руйнуванню традиційних сімейних цінностей, а не їх збереженню. Категорія «Суспільно-політичні тенденції» характеризується більшою мірою *позитивним характером*, адже основну частку підтримки традиційних сімейних цінностей має субкатегорія «Рівень ідеології», що відображає прихильність політичної спільноти до діяльності релігійних установ щодо збереження традиційних сімейних цінностей (45,3%).

Таким чином, гіпотеза №1 «Інститут релігії як провідний механізм регулювання сімейного життя у традиційному суспільстві найбільш позитивно транслює ідею традиційних сімейних цінностей в сучасному українському суспільстві» підтверджується за рахунок того, що 82,9% медіа-повідомлень, які стосуються релігійної складової транслюють позитивний підхід до розуміння традиційних сімейних цінностей. В свою чергу, гіпотеза №2 «Феміністичний погляд на традиційні сімейні цінності характеризується негативною забарвленістю», також, вважається вірогідною, оскільки переважна більшість дописів (56,5%) носять негативний характер висвітлення традиційних сімейних цінностей.

Крім того, відповідно до розподілу одиниць рахунку за категоріями аналізу (див. Рисунок 2) найбільш часто зустрічаються публікації в межах релігійної тематики щодо традиційних сімейних цінностей (40,2%), що може свідчити про більш активну участь релігійної спільноти у контролі та регулюванні даного феномену й їх високу струрбованість і зацікавленість відносно проблематики традиційних сімейних цінностей.

Рисунок 2. Розподіл категорій аналізу (відносні показники)

Однією з можливих причин більшої частоти появи категорії релігії може бути здійснення активних заходів релігійними об'єднаннями щодо пропаганди збереження традиційних сімейних цінностей. В даному випадку, варто враховувати популяризацію даної тематики Всеукраїнською Радою

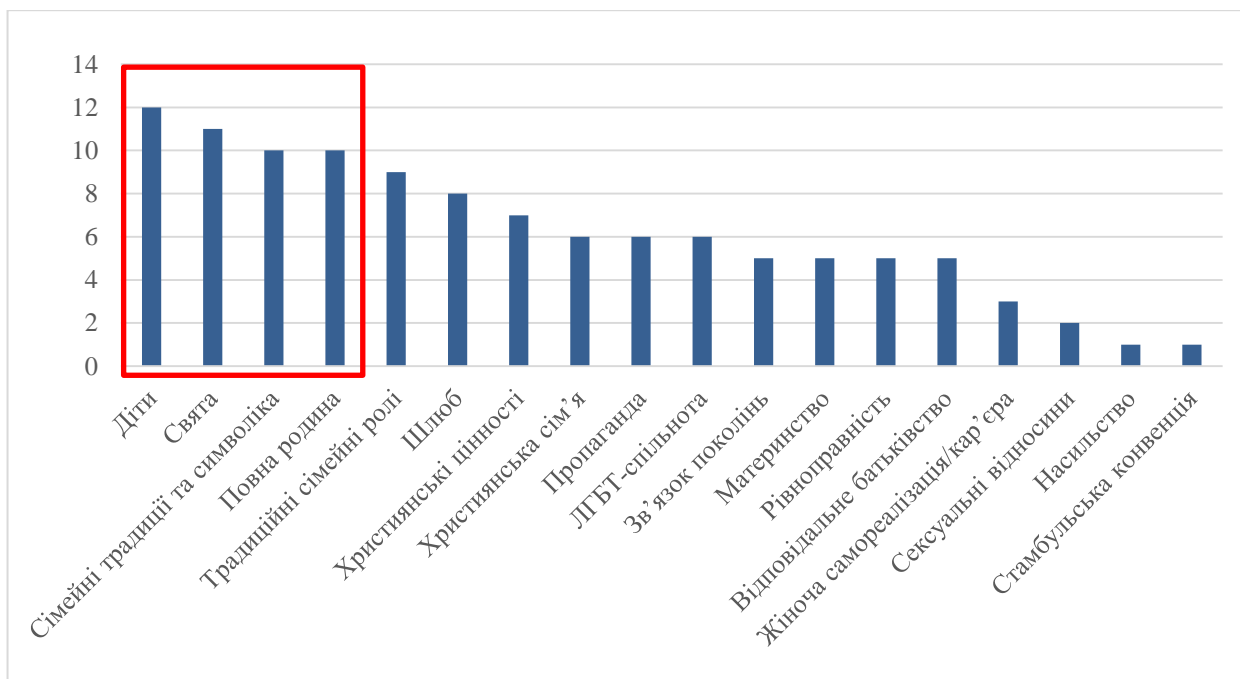
Церков, що у вересні 2021 року підписала Угоду про співпрацю з МОН, направлену на викладання релігійних ідей у закладах середньої загальної освіти. На запит однієї з українських Інтернет ЗМІ до ВРЦіРО, релігійне об'єднання надало повний звіт, які саме аспекти представники релігійних спільнот відносять до традиційних сімейних цінностей і прагнуть розповсюджувати серед українського суспільства. Отже, основними традиційними сімейними цінностями Всеукраїнська Рада Церков вважає наступні [Петренко, 2021]:

1. Партнерські відносини, що передбачають рівноправність чоловіка та жінки в союзі;
2. Високий рівень укладання шлюбів;
3. Формування відповідального материнства та батьківства;
4. Принципи шанобливості і поваги до батьків та старших поколінь;
5. Сімейна солідарність та взаємодопомога;
6. Повага до прав дитини, тобто виключення феномену булінгу з практик суспільства;
7. Протидія домашньому насильству.

Отже, релігійна спільнота за рахунок активної власної позиції щодо збереження традиційних цінностей має намір залучити до кооперації інститут політики та освіти задля розвитку релігійних ідей, що мають відношення до традиційних сімейних цінностей.

Важливим елементом аналізу є виокремлення основних аспектів, що визначають поняття «традиційні сімейні цінності» у медіа-дискурсі. Відповідно до суми абсолютних показників тональності «0» та «+1» по субкатегоріям, притаманним розділам фемінізму та релігії, основними аспектами являються: діти, свята, повна родина і сімейні традиції/символіка (див. Рисунок 3). Оскільки характеристики «повна родина» та «сімейні традиції і символіка» мають однакові показники, обидві категорії включені до основних складових традиційних сімейних цінностей, що відображені у медіа-просторі. Субкатегорії «діти» та «повна родина» визначають

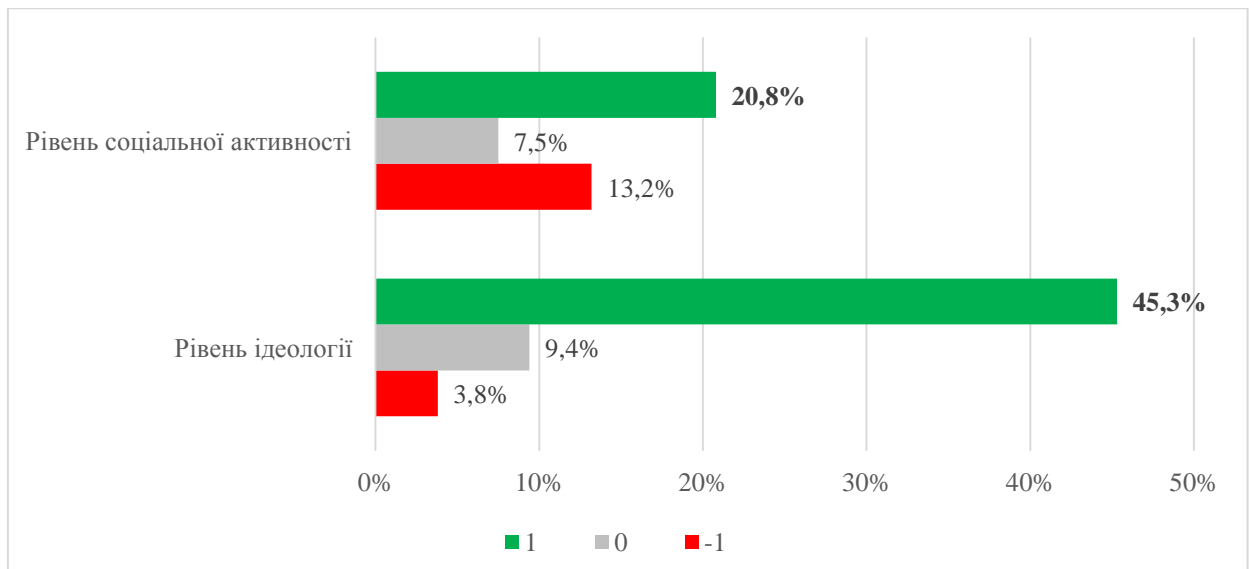
важливість наявності дітородних орієнтацій та збереження зразку для відтворення материнських та батьківських практик, обумовлюючи існування традиційних сімейних цінностей. Субкатегорії «свята» та «сімейні традиції і символіка» описують взаємозв'язок національних цінностей та українських традиційних сімейних цінностей, де такі свята як Різдво, День вишиванки і т.д., відбивають практики спільного сімейного дозвілля, що сформовані впродовж поколінь.

Рисунок 3. Основні аспекти, що визначають традиційні сімейні цінності у медіа-дискурсі

Тому гіпотеза №3 «Шлюб, діти та традиційні сімейні ролі являються основними характеристиками традиційних сімейних цінностей» спростовується, адже шлюб та традиційні сімейні ролі знаходяться поза показником «10», що обумовлює виокремлення ТОП-3 основних аспектів визначення традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі.

Категорія «Суспільно-політичні тенденції» та її складові мають позитивне забарвлення у медіа-дискурсі, де найбільшою частотою появи характеризується, насамперед, субкатегорія «Рівень ідеології», оскільки являється причиною для формування рівня соціальної активності суспільства (див. рис. 4).

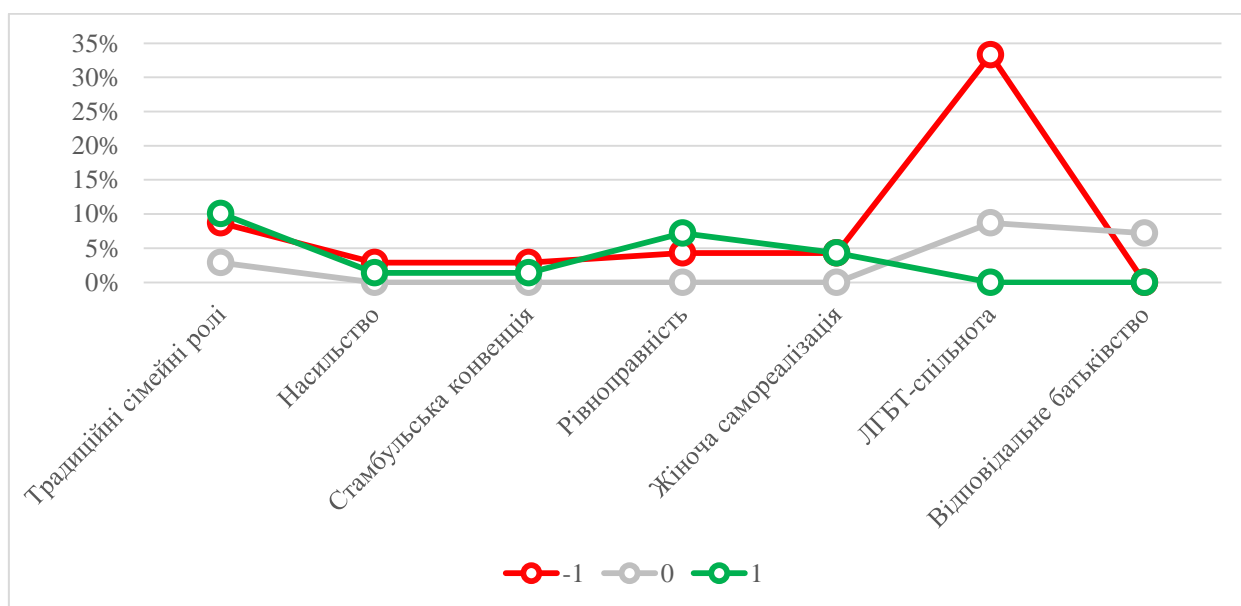
Рисунок 4. Характер висвітлених субкатегорій суспільно-політичних тенденцій щодо традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі

Рівень ідеології формується на базі думки представників політичної еліти та відтрансльованих зразків поведінки, моделей сім'ї у літературі та фільмах. Політичний дискурс щодо традиційних сімейних цінностей проявляється у таких аспектах як спільна діяльність політичних та релігійних установ щодо процесу збереження традиційних цінностей, створення міжфракційних об'єднань, що проводять активну діяльність задля зміни законодавства і підтримки сімейних цінностей (МФО «Рівні можливості», та МФО «Цінності. Гідність. Родина» і т. д.), висловлення окремих політичних діячів тощо. Крім того, згадуючи Сімону де Бовуар та її тезу з приводу пропаганди сімейних цінностей у книжках, можна зафіксувати суміжні тенденції у аналізі, оскільки достатньо велика кількість медіа-повідомлень стосувались саме репрезентації традиційних сімейних цінностей в літературі та кінематографі. У свою чергу, рівень соціальної активності суспільства в даному аналізі проявляється переважно як реакція українського суспільства на політичні заяви, дії, зміни в законодавстві України щодо сімейного регулювання. Тому протести, акції, марші членів суспільства являються проявом активної позиції суспільства щодо запропонованих/прийнятих

політичних заходів, направлених на збереження чи руйнацію традиційних сімейних цінностей.

У даному випадку, переважання позитивної тональності свідчить про підтримку населенням України традиційних сімейних цінностей в рамках здійсненої політичної діяльності (див. рис. 4). Отже, гіпотеза №4 «Суспільно-політичні процеси відіграють важливу роль у формуванні думки про традиційні сімейні цінності через політичні канали, що формують ідеологічний рівень» підтверджується у зв'язку з активною позицією політичної еліти щодо збереження традиційних сімейних цінностей та наявністю зворотної реакції від суспільства, що свідчить про зацікавленість населення України у даній проблематиці.

Крім того, цікавим моментом є те, що, незважаючи на негативне забарвлення феміністичної думки у медіа-дискурсі (див. рис. 1), ознаки її висвітлення перетинаються з виділеними традиційними сімейними цінностями ВРЦіРО. Наприклад, рівноправність партнерів та відповідальне батьківство виступають одночасно субкатегоріями аналізу фемінізму та традиційними сімейними цінностями, до яких схиляються релігійні спільноти.

Рисунок 5. Характер висвітлених субкатегорій феміністичної думки щодо традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі

Згідно з даними, що представлені на рис. 5 найбільш суперечливим феноменом відповідно до розуміння традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі є ЛГБТ-спільнота, що на базі аналізу медіа-повідомлень виступає одним із найсильніших факторів, що спричиняють руйнацію традиційних сімейних цінностей. З іншого боку, рівноправність як субкатегорія аналізу характеризується більше позитивним значенням, проте виключно в рамках рівних прав всередині сім'ї, а ЛГБТ-спільнота як прояв рівноправності усіх членів суспільства засуджується. Окрім цього, суперечливим являється співвідношення тональностей субкатегорій «Стамбульська конвенція», «Насильство» та цінності протидії домашньому насильству, що виділена релігійним об'єднанням. По-перше, наявні достатньо низькі значення згадуваності даних субкатегорій у вибірці, що може свідчити про незацікавленість суспільства у боротьбі з насильством як способу відходу від традиційних сімейних цінностей. По-друге, позиція соціальних інститутів суспільства, таких як інститут релігії та інститут політики, скоріше носить пасивний характер, оскільки Стамбульська конвенція на сьогоднішній день так і не пройшла процедуру ратифікації в Україні, незважаючи на численні петиції представників феміністичного руху [Беца-Білоусенко, 2022].

В результаті вищепредставленого аналізу категорії «Фемінізму» та її тональності у медіа-дискурсі гіпотеза №5 «Боротьба за рівноправність та поширення прав ЛГБТ-спільнот представляються як основні фактори руйнування традиційних сімейних цінностей, тим самим, впливаючи на їх дисфункціональність» спростовується, оскільки ЛГБТ-спільнота в медіа-дискурсі представлена як основний фактор руйнування, адже має найбільше негативних характеристик із усіх субкатегорій аналізу феміністичної думки (33,3%). Тоді як рівноправність виступає не причиною знищення традиційних сімейних цінностей, а являється однією зі складових, що підтверджується як переважно позитивними оцінками, відображеними на

Рисунку 5, так і документами релігійних установ щодо визначення та збереження традиційних сімейних цінностей. Проте, рівноправність всередині сім'ї разом із поширенням ЛГБТ-спільноти безпосередньо впливають на дисфункціональність традиційних сімейних цінностей відповідно до типології, сформованої на основі функціональної схеми AGIL:

1. Функція адаптації, переважно заснована на статевому розподілі праці і відтворенні економічної функції сім'ї, деформується за рахунок включеності жінки до ринку праці на засадах рівноправності.
2. Функція збереження зразка видозмінюється через появу нових моделей виховання дітей та їх соціалізації у зв'язку з ліберальністю поглядів на практики материнства та батьківства, розповсюдженням одностатевих відносин, що передбачають нетрадиційні підходи до виховання дитини або взагалі не передбачають відображення практик материнства та батьківства.
3. Функція досягнення цілі суттєво не зазнає змін, проте посилюється її значення за рахунок акцентування уваги не лише на професійному розвитку чоловіка, але й на жіночій самореалізації, здобутті кар'єри.
4. Функція інтеграції обумовлена значними змінами через те, що цінність дітонародження може бути послаблена, у випадку коли жінка та чоловік концентрують увагу більше на особистому розвитку, в результаті чого з'являються нові форми батьківства як «childfree», всиновлення, коли батьки знаходяться в одностатевих відносинах; цінність шлюбно-сімейних відносин змінюється, по-перше, через неможливість укладання одностатевих шлюбів в Україні, а, по-друге, вплив ліберальних поглядів у сучасному світі нашоюхує на прийняття нових форм шлюбних відносин як цивільний шлюб, наприклад; цінність материнства та батьківства безпосередньо пов'язана з усіма вищезазначеними змінами, через що традиційні сімейні ролі, що впливали раніше на практики материнства і батьківства, стираються і

замінюються більш модерними, де батьківські практики набувають більш значимої ролі, а участь батька у вихованні дитини збільшується.

Висновки до Розділу 2

Дослідження традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі являє собою аналіз медіа-повідомлень, що торкаються даної проблематики, тому найкращим методом реалізації дослідження став контент-аналіз за якісним підходом. В даному випадку, за рахунок складності та абстрактності предмету дослідження якісний підхід допоміг зафіксувати не тільки появу категорій, але заглибитись у вивчення тональності та контексту дописів ЗМІ, що дало змогу робити висновки щодо характеру висвітлення інформації, ролі певних категорій та визначити вплив на дисфункціональність традиційних сімейних цінностей. Відповідно до розробленого пошуковим шляхом кодифікатору було сформовано три категорії аналізу: «Релігія», «Фемінізм» та «Суспільно-політичні тенденції», крізь призму яких відображаються основні особливості висвітлення традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі.

За результатами контент-аналізу традиційних сімейних цінностей можна виділити наступні особливості їх представлення в українському медіа-дискурсі:

1. В рамках релігійних джерел висвітлюється позитивна думка щодо збереження та пропаганди традиційних сімейних цінностей, а феміністичні погляди характеризуються негативною забарвленістю за рахунок критики традиційних моделей, зразків організації сімейного життя, на базі яких формуються цінності;
2. Основними аспектами, що визначають традиційні сімейні цінності у медіа-дискурсі являються: діти, свята, повна родина і сімейні традиції/символіка;

3. Роль суспільно-політичних тенденцій у описі традиційних сімейних цінностей в медіа-полі полягає у висловлюваннях та діях представників політичних сил, спрямованих на регулювання сімейних цінностей, та наявності зворотнього зв'язку від суспільства через такі форми вираження, як мітинги, акції, марші тощо;
4. Боротьба за рівноправність та поширення ЛГБТ-спільнот впливають на дисфункціональність традиційних сімейних цінностей за рахунок деформації економічної функції сім'ї, появи нових моделей виховання та соціалізації дітей, нових форм шлюбно-сімейних відносин та видозміни практик материнства і батьківства.

ВИСНОВКИ

У соціологічному полі концепт цінності розглядається у співставленні з нормативно-регулюючим засобом, що впливає на контроль та регулювання поведінки членів суспільства. Виходячи з вищевказаного положення, в рамках даної наукової роботи теоретичною базою було обрано структурно-функціональний підхід, адже основні принципи напряду допомогли визначити взаємозалежність інституту сім'ї з релігійною підсистемою задля обґрунтування поняття «традиційні сімейні цінності», окреслити соціальні інститути, які виконують функціональні вимоги в контексті ціннісної системи та виділити соціальні елементи чи явища, за рахунок яких порушується функціональність традиційних сімейних цінностей. Основними представниками структурного функціоналізму є Т. Парсонс та Е. Дюркгейм, які в основу свого підходу щодо розуміння сім'ї вкладають концепцію статевого розподілу ролей, в якій чітко визначають релігійно сформовані установки щодо організації сімейного життя, де роль чоловіка полягає у здебільшого матеріальному забезпеченні родини, а роль жінки – у створенні сприятливого клімату всередині сім'ї, догляді за дітьми та зайнятістю хатніми обов'язками. Відповідно даний підхід піддавався критиці з боку представників феміністичного руху, оскільки на їх думку структурний функціоналізм в уявленні Т. Парсонса та Е. Дюркгейма пригнічує жінку, тим самим обмежуючи її єдиним можливим сценарієм сімейного життя. Зокрема критика Сімони де Бовуар охоплює декілька важливих аспектів, по-перше, засудження рольової структури сім'ї за Т. Парсонсом і Е. Дюркгеймом та її пояснення крізь призму біологічних, природних особливостей жінки, по-друге, порівняння інституту сім'ї та материнства із формою рабства, по-третє, виявлення дискримінації жінки у дитячій літературі, що свідчить про нав'язування патріархального укладу ще з процесу соціалізації дитини. Враховуючи основні теорії Т. Парсонса, Е. Дюркгейма та критичну позицію С. де Бовуар, на основі функціональної схеми AGIL систематизовано сімейні

цінності задля виявлення їх дисфункціональності в сучасному суспільстві, проаналізувавши висвітлення традиційних сімейних цінностей в українському медіа-дискурсі. У результаті вивчення наукового підґрунтя сформовано визначення основного концепту даної праці, отже, традиційні сімейні цінності - це історично сформовані продукти спільної діяльності сім'ї, що несуть в собі нормативний характер, забезпечуючи організацію життєдіяльності, задоволення інтересів та потреб, і можуть мати як негативний, так і позитивний характер.

Практичне застосування окреслених теоретичних аспектів відбулось у межах проведення соціологічного дослідження відповідно до якісного підходу контент-аналізу. Специфіка дослідження традиційних сімейних цінностей у медіа-дискурсі обумовлюється вивченням повідомлень, що наявні у медіа-полі, тому за допомогою автоматизованого інструменту Mediateka було відібрано 108 унікальних дописів, що увійшли до вибіркової сукупності, і, на основі яких складено кодифікатор для подальшого аналізу проблематики. Категорії аналізу, сформовані пошуковим шляхом, виступають соціальними інститутами або суспільними рухами, що впливають на контроль та регулювання традиційних сімейних цінностей в сучасному суспільстві: релігія, фемінізм, суспільно-політичні тенденції. В ході аналізу виділено особливості висвітлення традиційних сімейних цінностей в українському медіа-дискурсі, серед яких: позитивний характер представлення сімейних цінностей джерелами релігійного спрямування та негативний характер, що притаманний феміністичній думці як прояву критичності у відповідь на релігійні установки; основними категоріями визначення традиційних сімейних цінностей є діти, повна родина, свята, сімейні традиції/символіка; суспільно-політичні тенденції транслюють здебільшого підтримку традиційних сімейних цінностей як з боку представників політичної спільноти, що проявляється у їх висловлюваннях та діях, так і з боку суспільства, що відображається у реакції індивідів та соціальних груп на заходи щодо збереження чи відходу від традиційних

сімейних цінностей; ЛГБТ-спільнота та рівноправність сприяють порушенню традиційних сімейних цінностей в українському суспільстві, адже спричиняють появу нових форм сім'ї, шлюбу, материнства та батьківства, тим самим змінюючи функції традиційної сім'ї.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бакіров В. С. Ручка А. О.* Соціологія цінностей сьогодні // Проблеми розвитку соціологічної теорії: матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку соціологічної теорії: концептуалізація ціннісних змін у сучасному суспільстві», 2 лист. 2012 р., Київ. – К.: Логос, 2013. – С. 5-17.
2. *Беца-Білоусенко О.* Що таке Стамбульська конвенція й чому вона не руйнує «традиційну» українську сім'ю // Детектор медіа. – 10.02.2022. – Режим доступу: <https://ms.detector.media/trendi/post/28930/2022-02-10-shcho-take-stambulska-konventsija-y-chomu-vona-ne-ruynue-tradytsiynu-ukrainsku-simyu/>
3. *Вебер М.* Основные социологические понятия // Вебер М. Избранные произведения: пер. с нем. / Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; предисл. П. П. Гайденко. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
4. *Гавеля О. Р.* Сімейні цінності в житті сучасної студентської молоді України: релігієзнавче дослідження // Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник» / Філософські науки. – 2018. – Вип. 131. – С. 343–346.
5. *Докаш В.* Християнська сім'я: модернізм та традиціоналізм // Релігія та Соціум. – 2011. – Вип. 2 (6). – С. 112–122.
6. *Дюркгейм Э.* О разделении общественного труда. Метод в социологии. // Пер. с франц. А. Б. Гофмана. – М.: Наука, 1991.
7. *Костюшко Г. О.* Традиційні сімейні цінності молоді в контексті їх сучасної трансформації // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка. – 2018. – Вип. 24(1). – С. 71–78. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2018_24\(1\)__13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2018_24(1)__13).
8. *Лешенок У. С.* Методики вимірювання цінностей: аналіз та систематизація // Актуальні проблеми філософії та соціології: Науково-практичний журнал / Голов. ред. Д. В. Яковлев; відпов. секретар І. В. Шамша;

- Міністерство освіти і науки України; Національний університет "Одеська юридична академія". – Одеса, 2017. – Вип. 19. – С. 51-54.
9. *Лініч Л. М.* Сім'я та сімейні цінності в умовах трансформації традиційних соціальних інститутів // Релігійна свобода. – №21. – 2018. – С. 14-27.
10. *Літвінова О. В.* Проблема збереження сімейних цінностей в умовах трансформаційних змін // Теоретичні і практичні проблеми психології. – 2013. – №2 (31). – С. 150-158.
11. *Лукашевич М. П.* Соціологія сім'ї: теорія і практика: навч. посібник. – К: ІПК ДСЗУ, 2012. – 186 с.
12. *Маскевич О. Л.* Значення християнських цінностей в утвердженні інституту сім'ї: православний контекст // Українське релігієзнавство: Збірник наукових праць. – 2013. – №67. – С. 65-75.
13. *Парсонс Т.* Система современных обществ/Пер. с англ. Л.А. Седова и А.Д. Ковалева. Под ред. М.С. Ковалевой. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
14. *Петренко І.* Які «традиційні цінності» важливі для шкіл – Всеукраїнська Рада Церков про угоду з МОН // Ліга. Life. – 08.09.2021. – Режим доступу: <https://life.liga.net/poyasnennya/news/kakie-traditsionnye-tsennosti-vajny-shkolam-vseukrainskiy-sovet-tserkvey-o-dogovore-s-mon?fbclid=IwAR0AqEfsirBOAkIpFirsgPylH-t3z7IGYz3T06mCwC8Jpu16bS4iosIOblc>
15. *Приходько Т. В., Садикова Т. В.* Історичні витоки та соціологічне осмислення явища насильства в сім'ї: гендерний аналіз проблеми // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. – 2009. – №3. – С. 130-138.
16. *Сазонова О. В.* Сімейні цінності та рольові установки подружніх пар // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. – 2018. – Вип. 39. – С. 272-295.

17. *Сімона де Бовуар*. Друга стаття / Перекл. з французької Н. Воробійової, П. Воробійова, Я. Собко: В 2 т. Том 1. – К.: Основи, 1994. – 390 с.
18. *Слюсар Л. І.* Шлюб в Україні у демографічному вимірі: історія і сучасність / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Київ, 2021. – 180 с.
19. *Стрельник О.* Турбота як робота: материнство у фокусі соціології. Монографія. – Київ: Критика, 2017. – 288 с.
20. *Dobewall H., Strack M.* Relationship of Inglehart's and Schwartz's value dimensions revisited // *International Journal of Psychology*. – 2014. – Issue 49, (4). – P. 240-248.
21. *Durkheim E.* *Sociology and Philosophy* // Translated by D. F. Pocock. – Routledge Revivals, NY, 2010.
22. *Lotze H.* *Mikrokosmos. Ideen zur Naturgeschichte und Geschichte der Menschheit. Versuch einer Anthropologie.* – Auflage 6. – Bde 3. – Leipzig, 1923.
23. *Neil J. Smelser* *Sociology*. – Cambridge, Mass., USA: Blackwell; [Paris]: Unesco, 1994.
24. *Parsons T.* *The Social System*. – Routledge, 1991. – 575 p.
25. *Parsons, T.* *The American family: Its relations to personality and to the social structure.* // In: *Family, socialization, and interaction process*. – New York: Free Press, 1955. – P. 16-17.
26. *Parsons, T.* *The normal American family* // In: *Man and civilization: The Family's search for survival* / Eds. S. M. Farber, P. Mustacchi, L. Wilson. – New York: McGraw-Hill, 1965.
27. *Rahman, K. M. A., Zhang, D.* *Globalization and family values: Eroding trends* // *International Journal of Social and Administrative Sciences, Asian Economic and Social Society*. – 2017. – 2(2). – P. 63-74.
28. *Rokeach M.* *The Nature of Human Values*. – N-Y., 1973.
29. *Schwartz Shalom H.* *Beyond Individualism/Collectivism: New Cultural Dimensions of Values.* / In U. Kim, H.C. Triandis, C. Kagitcibasi, S.-C. Choi,

and G. Yoon, eds. // *Individualism and Collectivism: Theory, Method, and Applications*. – Thousand Oaks, Calif., Sage. – 1994.

30. *Schwartz Shalom H. Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. // Advances in Experimental Social Psychology*. – Issue 25. – 1992. – P. 1-65.

ДОДАТКИ

Додаток А. Перелік одиниць аналізу

1. Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=ukraina_20211130_1500_012.mp4
2. Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=ua_pershii_20211026_2100_009.mp4
3. Одиниця аналізу: https://galinfo.com.ua/news/nastanovy_ukraintsyam_vid_patriarha_yosyfa_s_lipogo_380437.html
4. Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-world/3402508-zrobiti-odne-odnogo-saslivimi-abo-slub-i-seks-narodiv-svitu.html>
5. Одиниця аналізу: <http://volya.if.ua/2022/02/trudova-mihratsiya-jevrejskyj-fenomen-vyklyky-ukrajini/>
6. Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=tkkiiiv_20220203_2100_031.mp4
7. Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=tk1_1_20220131_0905_003.mp4
8. Одиниця аналізу: <http://life.pravda.com.ua/columns/2022/01/28/247280/>
9. Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3391353-tkacenko-rozkritikovav-rosijskij-proekt-zakonu-pro-skrepi.html>
10. Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-world/3389090-derzdep-nazvav-top5-dezinformacijnih-mantr-rosijskoi-propagandi.html>
11. Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=15nnr-1guiqk5>

- 12.Одиниця аналізу: <https://detector.media/kritika/article/195722/2022-01-20-novorichna-magiya-ta-inshi-nepriyemnosti-filmy-zirkovyy-obmin-ta-spravzhniy-santa/>
- 13.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=15jfq-1gtcnt7>
- 14.Одиниця аналізу: <https://detector.media/kritika/article/195483/2022-01-12-premiery-grudnya-zymovi-kinobytyvy-na-ryngu-ta-poza-nym/>
- 15.Одиниця аналізу: <http://povin.com.ua/343930-06-01.html>
- 16.Одиниця аналізу: <http://konkurent.in.ua/publication/86562/scho-dumae-bog-religiyni-diyachi-lutska-pro-spilnotu-lgbt/>
- 17.Одиниця аналізу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2022/01/1/247039/>
- 18.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=15ig0-1gsnmfi>
- 19.Одиниця аналізу: <http://zbruc.eu/node/109586>
- 20.Одиниця аналізу: <http://ua-ekonomist.com/20310-yaka-deologiya-zdatna-obyednati-ukrayinu-versya-razumkova.html>
- 21.Одиниця аналізу: http://gazeta.ua/articles/politics/_slugapobornik-rodinnih-cinnostej-rozluchivsya/1064726
- 22.Одиниця аналізу: <http://konkurent.in.ua/publication/85910/scho-dumae-bog-religiyni-diyachi-lutska-pro-vibir-svobodu-i-zhittya/>
- 23.Одиниця аналізу:
https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=ictv_20211223_1845_007.mp4
- 24.Одиниця аналізу: <http://newsua.one/news-politics/58955-deputati-oblasnih-i-miskih-rad-po-vsii-ukraini-vimagayu.html>
- 25.Одиниця аналізу:
<https://33tv.com.ua/%d1%80%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%bd%d1%96-%d1%86%d1%96%d0%bd%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96-%d0%bd%d0%b0%d1%82%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%97-%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d0%b5%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d1%97/>

- 26.Одиниця аналізу: <https://debaty.sumy.ua/news/igor-kalchenko-za-kozhnim-realizovanim-proyektom-stoyat-lyudi-yihni-doli-zdorov-ya-komfort-vpevnenist-u-majbutnomu>
- 27.Одиниця аналізу: <https://life.znaj.ua/412534-maksim-zhorin-zayavivshcho-institut-rodini-znahoditsya-pid-zagrozoju>
- 28.Одиниця аналізу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2021/12/18/246880/>
- 29.Одиниця аналізу: <https://www.gazeta1.com/statti/ternopilski-svobodivtsi-krytykuyut-film-vartistyu-20-miljoniv-yakyj-propaguye-lgbt-vidnosyny/>
- 30.Одиниця аналізу: <https://www.prostir.ua/?news=povne-oduzhannya-bezpechni-polohy-diskusiji-ta-pravozahysne-kino>
- 31.Одиниця аналізу: <http://politiko.ua/blogpost159223>
- 32.Одиниця аналізу: <http://www.radiosvoboda.org/a/news-razumkov-tradycijni-cinnosti-odnostatevi-shlyuby/31601671.html>
- 33.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=15bgr-1gr2nds>
- 34.Одиниця аналізу: <https://polvisti.com/2021/12/divchatka-z-polohivs-koholitseiu-1-priednalysia-do-fleshmobu-ukrains-kakhustka/>
- 35.Одиниця аналізу: <https://cheline.com.ua/chelinetv/art-prostir/simvol-zhinochnosti-v-chernigovi-proveli-majster-klas-iz-hustkuvannya-video-283154>
- 36.Одиниця аналізу: <http://vp.donetsk.ua/gorod-region/gorod/100387-vsvesvitnij-den-ukrajinskoji-khustki-pro-svyato-ta-traditsiji-rozpovili-u-muzeji-istoriji-kramatorska>
- 37.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=15aev-1gqs4c1>
- 38.Одиниця аналізу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2021/12/6/7131204/>
- 39.Одиниця аналізу: <http://vinnitsaok.com.ua/archives/970996>
- 40.Одиниця аналізу: <http://povin.com.ua/337069-05-12.html>
- 41.Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=ukraina_20211130_1900_020.mp4

- 42.Одиниця аналізу: <http://glavcom.ua/country/society/deputat-vid-sluginarodu-rozpoviv-kogo-slid-obmezhati-v-pravah-801757.html>
- 43.Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=ua_pershii_20211128_2130_005.mp4
- 44.Одиниця аналізу: <http://glavcom.ua/country/politics/sluga-mazurashuvimagaje-zaboroniti-gey-paradi-801590.html>
- 45.Одиниця аналізу: <http://internetua.com/u-kitayi-zirkam-zaboronilipokazuvali-rozkish-u-socmerejah>
- 46.Одиниця аналізу: <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/27411-skazhy-stopnasylyyu.html>
- 47.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=15557-1gpmc21>
- 48.Одиниця аналізу: <http://www.the-village.com.ua/village/city/asking-question/318921-scho-take-toksichna-maskulinnist>
- 49.Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-world/3352406-feminizacia-kanadi.html>
- 50.Одиниця аналізу: <https://korrespondent.net/business/realestate/4415858-uzhk-lebedynyi-stvoryly-druhyi-naibilshyi-mural-u-yevropi>
- 51.Одиниця аналізу: <http://tusovka.kr.ua/news/2021/11/03/-variti-borsch-chiiti-v-deputatki-jak-genderni-kvoti-uriynovazhili-politichnii-prostirkirovogradschini?from=last-comments>
- 52.Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-society/3346943-top6-mifiv-pro-stambulsku-konvenciu.html>
- 53.Одиниця аналізу: <https://blogs.korrespondent.net/blog/politics/4414905/>
- 54.Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=ukraina_20211103_0710_009.mp4
- 55.Одиниця аналізу: <https://life.znaj.ua/405733-nasha-sila-v-nashiy-tradiciji-u-zv-yazku-pokolin-oleg-tyagnibok>

- 56.Одиниця аналізу:
https://lb.ua/culture/2021/10/28/497250_chi_pratsyue_reputatsiya_knizhko_vomu.html
- 57.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=14mpc-1gn03vt>
- 58.Одиниця аналізу:
https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=tk1_1_20211020_0900_012.mp4
- 59.Одиниця аналізу: <http://kg.ua/news/kremenchuckiy-deputat-iniciator-gomofobnogo-zvernennya-ta-pocinovuvach-rodinih-cinostey-ugnich>
- 60.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=1411j-1gma2pu>
- 61.Одиниця аналізу: <http://www.drs.gov.ua/press-room/pryvitannya-golovy-drs-oleksiya-kuchera-z-dnem-zahysnykiv-zahysnyts-ukrayiny-pokrovy-presvyatoyi-bogorodytsi-ta-dnem-ukrayinskogo-kozatstva/>
- 62.Одиниця аналізу: <http://1news.zp.ua/u-zaporizhzhhi-na-horticzi-pochali-vstanovlyuvati-novij-art-ob%dl%94kt-foto/>
- 63.Одиниця аналізу: <https://promum.com.ua/vazhno-znat/na-sto-to-rokiv-vpered-yak-domashn%dl%94-nasilstvo-sogodni-vpliva%dl%94-na-zavtra-nashih-ditej/>
- 64.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=14fk3-1gln8m2>
- 65.Одиниця аналізу: <https://www.gazeta1.com/statti/chomu-predmet-seksualne-vyhovannya-obov-yazkovo-potriben-u-shkolah/>
- 66.Одиниця аналізу: <https://sport.znaj.ua/402117-babi-kruti-chuvaki-seksualna-irena-karpa-pokazala-spravzhnye-oblichchya-ukrajinskih-zhinok-choloviki-ocinyat>
- 67.Одиниця аналізу:
https://lb.ua/world/2021/09/28/495024_lukashenko_zaproponuvav_provesti.html
- 68.Одиниця аналізу:
http://www.youtube.com/watch?v=AhVmxUrv0FQ&ab_channel=%D0%A1

- [%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B0ICTV](#)
- 69.Одиниця аналізу: <http://intvua.com/news/society/1632046415--marsh-rivnosti-na-vulitsi-kieva-viyshli-zahisniki-prav-lgbt.html>
- 70.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=1485u-1gk7lv2>
- 71.Одиниця аналізу: https://siver.com.ua/news/za_sim_39_ju_za_zdorovu_rodinu/2021-09-13-29233
- 72.Одиниця аналізу: <http://politiko.ua/blogpost158283>
- 73.Одиниця аналізу: <http://ukraine.shafaqna.com/UA/AL/4394949>
- 74.Одиниця аналізу: <http://uainfo.org/blognews/1630485854--ne-imituyte-navchannya-zelenskiy-poobitsyav-bilshe-groshey.html>
- 75.Одиниця аналізу: <http://glavcom.ua/odesa/news/odesa-organizaciya-tradiciji-i-poryadok-zvinuvatila-kerivnictvo-policiji-ta-mera-u-vidstoyuvanni-interesiv-lgbt-779226.html>
- 76.Одиниця аналізу: https://server002.medisum.com.ua/mp4.php?id=tk5kanal_20210828_2100_006.mp4
- 77.Одиниця аналізу: https://zaxid.net/masshtabni_sutichki_radikaliv_z_politsiyeyu_stalisya_pislya_a_lgbt_praydu_v_odesi_n1525048
- 78.Одиниця аналізу: <http://sud.ua/ru/news/ukraine/212069-minkult-zupinit-zakupivlyu-knigi-lange-rozkritikovanoyi-u-sotsmerezhakh-za-traditsiyini-tsinnosti>
- 79.Одиниця аналізу: <http://exo.in.ua/blog/1036>
- 80.Одиниця аналізу: <https://www.0629.com.ua/news/3191533/u-comu-tut-nebezbeka-cerkva-i-osvitani-domovilis-zahisati-simejni-cinnosti-u-skoli>
- 81.Одиниця аналізу: <http://vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/39267-z-dusheiu-i-sertsem-na-vinnychchyni-rozpochav-robotu-iii-oblasnyi-forum-tatusiv>

- 82.Одиниця аналізу: https://lb.ua/world/2021/08/20/492138_lukashenko_zaproponuvav_ugorshc_hini.html
- 83.Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-world/3297953-u-bosnii-ta-gercegovini-vidbuvsja-mars-na-pidtrimku-prav-lgbt.html>
- 84.Одиниця аналізу: <https://kurs.if.ua/article/taras-prohasko-na-batkah-ye-vidpovidalnist-za-te-yaki-zalezhnosti-budut-u-yihnih-ditej/>
- 85.Одиниця аналізу: https://lb.ua/tech/2021/07/28/490422_mihaylo_poplavskiy_vidznyav_onuka.html
- 86.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=13bjj-1gfg6vr>
- 87.Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=138t5-1gf7cta>
- 88.Одиниця аналізу: <http://www.euointegration.com.ua/articles/2021/07/16/7125506/>
- 89.Одиниця аналізу: http://gazeta.ua/articles/world-life/_rosijski-specsluzhbi-tyagnut-gruziyu-v-russkij-mir-u-krayini-pochalisya-protesti/1042597
- 90.Одиниця аналізу: <http://olexrada.gov.ua/news/u-misti-projde-veloprobig.html>
- 91.Одиниця аналізу: <http://ternopoliany.te.ua/zhittya/60272-rodynne-sviato-zibralo-na-spivochomu-poli-u-nediliu-tysiachi-ternopolian-foto>
- 92.Одиниця аналізу: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1936114-situatsiya-u-gruziyi-pislya-ataki-na-lgbt-marsh-u-budivli-parlamentu-stalasya-sutichka-pid-chas-sprobi-zmi-pogovoriti-z-vladoyu>
- 93.Одиниця аналізу: <https://news.obozrevatel.com/ukr/abroad/u-gruzii-pochalisya-protesti-cherez-smert-pobitogo-lgbt-protivnikami-operatora-foto-i-video.htm>
- 94.Одиниця аналізу: <http://nash.live/news/politics/ljudej-doveli-do-vidchaju-cherez-visoki-tarifi-atamanjuk.html>
- 95.Одиниця аналізу: <https://kurs.if.ua/politic/u-frankivskij-miskradi-stvoryly-depgrupu-za-gendernu-rivnist-u-grupi-6-cholovikiv-i-1-zhinka/>

- 96.Одиниця аналізу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/protivniki-lgbt-marsharadikaly-napali-zhurnalistov-1625491355.html>
- 97.Одиниця аналізу: <http://zbruc.eu/node/106175>
- 98.Одиниця аналізу: <http://kievvlst.com.ua/style/vechirnya-impieza-do-dnyabatka>
- 99.Одиниця аналізу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-world/3270048-litnapare-peremoga-ukraini-ta-nedotorkanist-agresora.html>
100. Одиниця аналізу: <http://gazeta.ua/articles/world-life/lgbtparadprovodyat-20-rokiv-i-spriymayut-yak-festival/1038570>
101. Одиниця аналізу: <http://kirovograd24.com/society/2021/06/05/strashnii-son-traditsionastahm>
102. Одиниця аналізу: <http://www.gorod.cn.ua/news/foto-i-video/129639-u-chernigovi-vistupayut-za-tradiciini-rodini.html>
103. Одиниця аналізу: <http://kg.ua/news/os-take-kino-u-kremenchuci-rozpochalisyakinopokazi-v-ramkah-mizhnarodnogo-kinofestivalyu-dlya>
104. Одиниця аналізу: <http://life.pravda.com.ua/columns/2021/05/27/245021/>
105. Одиниця аналізу: <http://pvisti.info/politics/7987-u-khmelnytskomuvruchyly-premiiu-mama-roku-khmelnychchyny-2021>
106. Одиниця аналізу: <http://periodical.space/page.php?id=129tl-1ga6304>
107. Одиниця аналізу: <https://kurs.if.ua/blog/malpa-fruzya-pershi-galyczki-feministky-v-suspilnij-uyavi/>
108. Одиниця аналізу: <http://site.ua/vitalii.kalenskyi/34837-osnovi-domostroyu/>